

กำเนิดแคนแดนอีสาน

พรานคนหนึ่งตามรอยกวางเข้าไปป่าลึก พลันได้ยินนกร้อง เสียงนกนั้นเพราะจับใจอย่างไม่เคยได้ยินมาก่อน จนพรานป่าเคลิบเคลิ้มลืมเรื่องการล่ากวางไปสนิทเขามองหาที่มาของนก จึงได้พบเห็นนกกรวิก(หรือการเวก) เสียงอันไพเราะยังคงตราตรึงใจจนไม่อาจลืมเลือน พรานป่ากลับมาบอกเล่าให้เพื่อนบ้านฟัง จนใคร ๆ ต่างอยากได้ฟังเสียงไพเราะนั้นบ้าง ในจำนวนนี้มีหญิงหม้ายคนหนึ่ง นางอยากรับฟังเสียงอันไพเราะของนกกรวิก จึงได้ขอติดตามพรานป่าเข้าไปในป่า แม้หนทางจะยากลำบากแต่นางก็ไม่หวาดหวั่น หญิงหม้ายติดตามนายพรานเข้าไปจนถึงถิ่นอาศัยของนกกรวิก

“ฟังสิ! สู้ได้ยินมัย นกกำลังร้องเพลง”

พรานป่าบอกให้หญิงหม้ายตั้งใจฟังเสียงนกร้อง “เสียงมันอ่อนชอนแท้ แม่นบ” พรานป่ากระซิบบอกหญิงหม้ายตั้งใจฟัง เสียงนกไพเราะยิ่งกว่าเสียงดนตรีใด ๆ ที่เคยได้ฟังมาเชียว นางเคลิบเคลิ้มกับเสียงนกร้องจนเกิดความคิดว่า “เฮ็ดจั่งได้นอ จังสิได้ฟังเสียงอันไพเราะม่วนชื่น จับใจอย่างนี้ตลอดไป” (ทำอย่างไรถึงจะได้ฟังเสียงไพเราะจับใจอย่างนี้ตลอดไปหนอ) ก่อนจะเดินทางถึงถิ่นของมันก็ต้องเข้าป่าลึกหนทางลำบากลำบากเหนื่อยยาก ดังนั้นนางจึงคิดประดิษฐ์เครื่องดนตรีที่ทำให้เกิดเสียงไพเราะเช่นนี้ “เฮาสิด้องทำเครื่องบังเกิดเสียงให้มีเสียงเสนาะ ไพเราะอ่อนชอนจับใจ ดุจดั่งเสียงนกกรวิกนี้ให้จงได้”

หลังจากได้ฟังเสียงอันไพเราะของนก หญิงหม้ายพยายามประดิษฐ์เครื่องดนตรีให้ได้เสียงเช่นเดียวกัน แต่ไม่ว่าจะใช้เครื่องดนตรีแบบใด ทั้งดีด สี ตี เป่า ก็ไม่มีเครื่องดนตรีชนิดใดที่เลียนเสียงอันไพเราะของนกกรวิกได้

กระทั่งนางได้ตัดไม้ไผ่ลำเล็ก ๆ ที่เรียกว่า กูแคน นำมาประดิษฐ์เป็นเครื่องเป่าชนิดหนึ่ง แล้วลองเป่าดูเมื่อได้แก้ไขครั้งสุดท้ายแล้วลองเป่าก็รู้สึกไพเราะอ่อนชอนดีแท้ จึงคิดที่จะไปทูลเกล้าถวายพระเจ้าปเสนทิโกศลให้ทรงทราบ ก่อนที่จะได้เข้าเฝ้า นางก็ได้เพียรพยายามปรับปรุงแก้ไขเสียงดนตรีของนางให้ดีขึ้นกว่าเดิม และยังได้ฝึกหัดเป่าเป็นท่วงทำนองต่าง ๆ จนมีความชำนาญเป็นอย่างดี

ครั้นถึงกำหนดวันเข้าเฝ้า นางก็ได้เป่าดนตรีจากเครื่องมือที่นางได้คิดประดิษฐ์ขึ้นนี้ถวาย เมื่อเพลงแรกจบลง นางจึงได้ทูลถามว่า "เป็นจั่งได๋ ม่วนบ่ ชำนาญ"

พระเจ้าปเสนทิโกศล ได้ตรัสตอบว่า "เออ พอฟังอยู่"

นางจึงได้เป่าถวายซ้ำอีกหลายเพลง ตามท่วงทำนองเลียนเสียงนกกรวิกนั้น เมื่อจบเพลงสุดท้าย พระเจ้าปเสนทิโกศลได้ทรงตรัสว่า "เทื่อนี้ แคนแด" (ครั้งนี้ ดีขึ้นหน่อย)

หญิงหม้ายจึงทูลถามว่า "เครื่องดนตรีอันนี้ควรสิเอิ้นว่าจั่งได๋ชำนาญ" (เครื่องดนตรีนี้ควรจะเรียกว่าอย่างไรพระเจ้าข้า)

พระเจ้าปเสนทิโกศลทรงตรัสว่า "สูงจเิ้นดนตรีนี้ว่า "แคน" ตามคำเว้าของเฮอันท่ายนี้สิบไปเมื่อหน้าเทอญ" (เจ้าจงเรียกดนตรีนี้ว่า "แคน" ตามคำพูดของเราตอนท่ายนี้ ต่อไปภายหน้าเถิด)

ด้วยเหตุนี้ เครื่องดนตรีที่หญิงหม้ายประดิษฐ์ขึ้นโดยใช้ไม้ไผ่น้อยมาติดกันใช้ปากเป่าจึงได้ชื่อว่า "แคน" มาตราบเท่าทุกวันนี้

ที่มา : ดัดแปลงจาก <https://www.kroobannok.com/๑๘๐๔>

